

Latvijas Republikas Ekonomikas ministrija
Patērētāju tiesību aizsardzības centrs

K.Valdemāra ielā 157, Rīgā, LV – 1013 ♦ tālr. (+371) 67388624 ♦ fakss (+371) 67388634 ♦ e-pasts: ptac@ptac.gov.lv

SIA „SKĀBARDIS”
Reģ. Nr.40003216607
Zvaigžņu iela 1/3
Rīga, LV - 1009

LĒMUMS
par nevienlīdzīgiem un netaisnīgiem
līguma noteikumiem

Rīgā

2007.gada 12.jūnijs

Nr.34 - lg

Patērētāju tiesību aizsardzības centrā (turpmāk – *PTAC*) 2007.gada 17.janvārī saņemts patērētājas 2007.gada 12.janvāra iesniegums, kuram pievienots (..) līgums Nr.(..) (turpmāk – *Līgums*).

PTAC 2007.gada 14.aprīlī nosūtīja SIA „Skābardis” vēstuli Nr.21-04/2912-B-105, kurā, sniedzot viedokli par konstatētajām neatbilstībām *Līgumā*, pieprasīja SIA „Skābardis” sniegt informāciju *PTAC* par to, vai šādi līgumi kā konkrētais *Līgums* ir noslēgti un šādi līguma projekti tiek piedāvāti arī citiem patērētājiem. Vienlaikus *PTAC* saskaņā ar *Administratīvā procesa likuma* 62.panta pirmās daļas noteikumiem aicināja SIA „Skābardis” izteikt viedokli par *Līguma* noteikumu atbilstību *Patērētāju tiesību aizsardzības likuma* (turpmāk – *PTAL*) un citu normatīvo aktu prasībām, kā arī sniegt informāciju par veiktajām darbībām sakarā ar konstatēto netaisnīgo līguma noteikumu izslēgšanu vai grozīšanu (t.i., patērētājiem piedāvāto līgumu projektu grozīšana, *PTAC* konstatēto netaisnīgo līguma noteikumu atzīšanu par spēkā neesošiem un pārtraukšana pildīt ar patērētājiem noslēgtajos līgumos).

2007.gada 27.aprīlī *PTAC* saņēma SIA „Skābardis” 2007.gada 25.aprīļa vēstuli (turpmāk – *Vēstule*) no SIA „Skābardis” pilnvarotā pārstāvja (..). *Vēstulē* norādīts sekojošais:

1. SIA „Skābardis” sniegusi informāciju, ka ir noslēgusi vairākus līgumus ar noteikumiem, kas ir identiski *Līgumam*. SIA „Skābardis” norādījusi, ka šādi līgumi noteikumi tika piedāvāti pircējiem līdz šim. *Vēstulei* SIA „Skābardis” pievienojusi divas līgumu kopijas, kas noslēgtas ar diviem patērētājiem ((..) *Līguma* Nr.(..) kopija un (..) *Līguma* Nr.(..) kopija), kā arī līdzšinējo līguma projektu.
2. SIA „Skābardis” norādījusi, ka *Līguma* 11g apakšpunkts iekļauts ar mērķi regulēt situāciju, kad pēc telpu uzmērīšanas tiek veikta to pārbūve vai remonts (piemēram, pasūtītāja veikta sienu flīzēšana pēc uzmērīšanas sašaurina telpu un tajā fiziski nav

iespējams ievietot izgatavoto virtuves iekārtu). SIA „Skābardis” norāda, ka šis apakšpunkts tiks izslēgts no līguma.

3. Attiecībā uz *Līguma* 12d apakšpunktu SIA „Skābardis” norādījusi, ka tā mērķis ir regulēt situāciju, kad pircējs neargumentējot atsakās parakstīt preču pieņemšanas – nodošanas aktu un neizsaka nekādas pretenzijas vai izsaka nepamatotas pretenzijas. SIA „Skābardis” norāda, ka *Līguma* noteikumam nav mērķis ierobežot pircēja tiesības pieteikt prasījumus par preču neatbilstību līgumam ar 2 dienām, šāds ierobežojums netiek noteikts arī nevienā citā līguma noteikumā. SIA „Skābardis” norādījusi, ka turpmāk *Līguma* 12d apakšpunkts tiks izteikts šādā redakcijā: „*Ja pircējs neparaksta preču pieņemšanas – nodošanas aktu un vienas nedēļas laikā neizsaka Pārdevējam pretenzijas sakarā ar Preču defektiem un/vai neatbilstību šā līguma noteikumiem, Preces uzskatāmas par pieņemtām un Pircējam ir pienākums veikt samaksu par tām. Pircējs nezaudē tiesības pieteikt Pārdevējam prasījumu par Preču neatbilstību līgumam divu gadu laikā no Preču saņemšanas dienas*”.

4. Attiecībā uz *Līguma* 12f apakšpunkta noteikumu SIA „Skābardis” norādījusi, ka tas turpmāk tiks izteikts šādā redakcijā: „*Ja Pircēja pretenzijas izrādās nepamatotas, Preces uzskatāmas par pieņemtām piektajā dienā no pieņemšanas – nodošanas akta iesniegšanas vai nosūtīšanas Pircējam*”.

5. SIA „Skābardis” norādījusi, ka *Līguma* 14d apakšpunkts tiks izslēgts no līguma projekta.

6. SIA „Skābardis” informē, ka *Līguma* 17c apakšpunkts turpmāk tiks izteikts sekojošā redakcijā: „*Visus strīdus un domstarpības Puses risinās savstarpēju pārrunu ceļā, bet ja risinājums netiek panākts, tad jebkurš strīds, domstarpība vai prasība, kas izriet no šī Līguma, skar to vai tā izpildi, pārkāpšanu, izbeigšanu vai spēkā neesamību tiks izskatīts pēc prasītāja izvēles LR tiesā vai Baltijas Starptautiskajā Šķīrējtiesā (Ģertrūdes iela 7, Rīga), saskaņā ar šīs šķīrējtiesas reglamentu un Latvijas Republikas likumiem, viena šķīrējtiesneša sastāvā, latviešu valodā*”. Vienlaikus SIA „Skābardis” norādījusi, ka tā uzskata, ka ar šādu redakciju netiek pārkāpts *PTAL* 6.panta trešās daļas 7.punkta noteikums, jo pircējam būs tiesības kā prasītājam griezties tiesā ar prasību savu interešu aizsardzībai.

PTAC, izvērtējot SIA „Skābardis” viedokli un lietā esošos materiālus, **norāda:**

1. Saskaņā ar *Patērētāju tiesību aizsardzības likuma* (turpmāk – *PTAL*) 25.panta ceturtais daļas 6.punktu *PTAC* funkcijās ietilpst patērētāju tiesību ievērošanas uzraudzība līgumu projektos un līgumos, ko patērētāji slēdz ar ražotājiem, pārdevējiem vai pakalpojumu sniedzējiem, arī normatīvajos aktos paredzēto darbību veikšana, lai ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs grozītu līguma projektu vai pārtrauktu pildīt līguma noteikumus, ja līguma projektā vai noslēgtajā līgumā konstatēti netaisnīgi vai neskaidri noteikumi.

Atbilstoši Ministru kabineta 2006.gada 1.augusta noteikumu Nr.632 „*Patērētāju tiesību aizsardzības centra nolikums*” (turpmāk- *Nolikums*) 4.13.apakšpunkta noteikumiem *PTAC* uzdevumos ietilpst izvērtēt patērētājiem izteikto piedāvājumu, līgumu projektu, kā arī noslēgto līgumu un saistību izpildes atbilstību normatīvajos aktos noteiktajām prasībām un pieņemt attiecīgu lēmumu.

Līdz ar to *PTAC* savas kompetences ietvaros ir tiesīgs izvērtēt SIA „Skābardis” ar patērētājiem noslēgto līgumu noteikumus un SIA „Skābardis” patērētājiem piedāvāto līgumu projektu noteikumus.

2. Saskaņā ar *PTAL* 3.panta 2.punkta noteikumiem „*patērētāja tiesības ir pārkāptas, ja nav ievērots līgumslēdzēju pušu vienlīdzības princips un līguma noteikumi ir netaisnīgi*”. Saskaņā ar *PTAL* 6.panta pirmo daļu „*ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs nedrīkst piedāvāt tādus līguma noteikumus, kas ir pretrunā ar līgumslēdzēju pušu tiesiskās vienlīdzības principu, šo likumu un citiem normatīvajiem aktiem*”. Tātad atbilstoši *PTAL* 6.panta pirmās daļas noteikumiem SIA „Skābardis” nedrīkst iekļaut netaisnīgus līguma noteikumus patērētājiem piedāvātajos līgumos un līgumu projektos. *PTAL* 6.panta ceturtajā daļā noteikts, ka „*novērtējot līguma noteikumus, ņem vērā pārdotās preces vai sniegtā pakalpojuma raksturu, visus apstākļus, kādos līgums noslēgts, kā arī noslēgtā līguma un ar to saistītā līguma noteikumus*”.

3. Lai arī *Līgumu* patērētājs ir parakstījis, tomēr *PTAL* ir paredzēti izņēmumi no vispārējiem līgumu slēgšanas noteikumiem. Lai konstatētu, vai attiecīgais līguma noteikums ir apspriests, jāņem vērā *PTAL* 6.panta piektajā un septītajā daļā noteiktais. Saskaņā ar *PTAL* 6.panta piektajā daļā noteikto „*līguma noteikums vienmēr ir uzskatāms par savstarpēji neapspriestu, ja līgums sastādīts iepriekš un patērētājam nav bijis iespējams ietekmēt attiecīgā līguma noteikumus*”. *PTAL* 6.panta septītā daļa nosaka, ka „*ja ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs apgalvo, ka līguma noteikumi ir savstarpēji apspriesti ar patērētāju, viņa pienākums ir to pierādīt*”. Par apspriestiem līguma noteikumiem uzskatāmi līguma noteikumi, par kuriem līgumslēdzēji savstarpēji apspriežot (savstarpēji apmainoties viedokļiem) ir vienojušies. Līdz ar to parakstīts līgums pats par sevi nav pietiekams pierādījums tam, ka līgumslēdzēji savstarpēji apsprieda katru līguma noteikumu atsevišķi (sk. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 7.marta spriedums lietā Nr.C30519003 motīvu daļas 14.punktu).

Papildus *PTAC* norāda, ka iekļaujot līgumā, ko slēdz ar patērētāju, netaisnīgus līguma noteikumus, par tiem ir nepieciešama atsevišķa apspriešana un ar patērētāja parakstu vien nepietiek, lai apgalvotu, ka patērētājs šādiem līguma noteikumiem ir piekritis, jo „pat skaidri izteikts patērētāja apliecinājums, ka viņš ir iepazīstināts ar līguma standartnoteikumiem un vienojies par tiem, neizslēdz Direktīvas (Direktīva 93/13/EEK par netaisnīgiem noteikumiem patērētāju līgumos) piemērošanu” (Skat., Zadraks G. Direktīvas 93/13/EEK par netaisnīgiem noteikumiem patērētāju līgumos nepieciešamā reforma. *Likums un Tiesības*, 2005, Nr.4, 103.lpp.)

4. Attiecībā uz *Līguma* 12d apakšpunkta izmainīto redakciju („*Ja pircējs neparaksta preču pieņemšanas – nodošanas aktu un vienas nedēļas laikā neizsaka Pārdevējam pretenzijas sakarā ar Preču defektiem un/vai neatbilstību šā līguma noteikumiem, Preces uzskatāmas par pieņemtām un Pircējam ir pienākums veikt samaksu par tām. Pircējs nezaudē tiesības pieteikt Pārdevējam prasījumu par Preču neatbilstību līgumam divu gadu laikā no Preču saņemšanas dienas.*”) *PTAC* norāda, ka tā ir uzskatāma par atbilstošu *PTAL* prasībām.

5. *Līgumā*, kā arī SIA „Skābardis” *Vēstulei* pievienotajā (..) *Līgumā* Nr.(..) un (..) *Līgumā* Nr.(..) *PTAC* konstatē identiska satura šķīrējtiesas klauzulu sekojošā redakcijā: „*Visus strīdus un domstarpības Puses risinās savstarpēju pārrunu ceļā, bet ja risinājums netiek panākts, tad jebkurš strīds, domstarpība vai prasība, kas izriet no šī*

Līguma, skar to vai tā izpildi, pārkāpšanu, izbeigšanu vai spēkā neesamību tiks galīgi izšķirts Starptautiskajā Eiropas šķīrējtiesā, Rīgā, saskaņā ar šīs šķīrējtiesas reglamentu un Latvijas Republikas likumiem, viena šķīrējtiesneša sastāvā, latviešu valodā”.

Vēstulē SIA „Skābardis” nav sniegusi informāciju, ka par šāda līguma noteikuma atzīšanu par spēkā neesošu un pārtraukšanu pildīt ar patērētājiem noslēgtajos līgumos. Līdz ar to PTAC ir izvērtējis un pieņēmis lēmumu arī par šo noteikumu.

Attiecībā uz minēto līguma noteikumu PTAC konstatē, ka šāds Līguma noteikums paredz strīdu risināšanu tikai šķīrējtiesā. PTAC norāda, ka saskaņā ar PTAL 6.panta trešās daļas 7.punktu netaisnīgs līguma noteikums ir tāds, kas „izslēdz vai kavē patērētāja tiesības vērsties patērētāju tiesību aizsardzības iestādēs vai tiesā, paredz strīdu izskatīšanu tikai šķīrējtiesā”. Līdz ar to šāds līguma noteikums kā Līguma 17.c.apakšpunkta noteikums ir atzīstami par netaisnīgu līguma noteikumu. PTAC atzīmē, ka arī Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments 2006.gada 7.marta spriedumā lietā Nr.C30519003 ir atzinis, ka šķīrējtiesas klauzula ar patērētāju noslēgtā līgumā uzskatāma par netaisnīgu līguma noteikumu.

6. Līguma 17c apakšpunktā iekļauto šķīrējtiesas klauzulu SIA „Skābardis” Vēstulē izteikusi jaunā redakcijā, kas ir sekojoša: „*Visus strīdus un domstarpības Puses risinās savstarpēju pārrunu ceļā, bet ja risinājums netiek panākts, tad jebkurš strīds, domstarpība vai prasība, kas izriet no šī Līguma, skar to vai tā izpildi, pārkāpšanu, izbeigšanu vai spēkā neesamību tiks izskatīts pēc prasītāja izvēles LR tiesā vai Baltijas Starptautiskajā Šķīrējtiesā (Gertrūdes iela 7, Rīga), saskaņā ar šīs šķīrējtiesas reglamentu un Latvijas Republikas likumiem, viena šķīrējtiesneša sastāvā, latviešu valodā”.*

Attiecībā uz minēto līguma noteikumu PTAC norāda, ka arī šāda šķīrējtiesas klauzula ierobežo patērētāja tiesības griezties tiesā un ierobežo patērētāja izvēles brīvību izvēlēties tiesību sargājošo iestādi, kurā vērsties, jo, ja prasītājs ir ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs, prasība tiek celta šķīrējtiesā, un prasītājs nevar „izvairīties” no šķīrējtiesas procesa. Tādas klauzulas redakcija teorētiski paredz (bet praksē tā notiek gandrīz katrā gadījumā), ka var tikt aizskartas tieši tā pašas patērētāja intereses, kuras tiek aizskartas klasiskās šķīrējtiesas klauzulas gadījumā.

Tāpat PTAC norāda, ka Administratīvās rajona tiesas spriedumos šāda šķīrējtiesas klauzula ir atzīta par netaisnīgu līguma noteikumu. Administratīvā rajona tiesa 2005.gada 12.augusta spriedumā lietā Nr. A42241705 (A2417-05/13) norādījusi, ka „patērētāja izvēles brīvība varētu realizēties tikai tādā gadījumā, ja šajās [līguma punktā norādītajās] tiesību sargājošās iestādēs vērstos pats patērētājs. Savukārt gadījumā, ja pakalpojuma sniedzējs... strīda risināšanai izvēlētos vērsties šķīrējtiesā, patērētājam būtu bijusi liegta izvēles brīvība strīda risināšanas iestādes izvēlē”. Līdzīgs viedoklis izteikts arī Administratīvās rajona tiesas 2007.gada 21.februāra spriedumā lietā Nr.A42394906 (A2123-07/2). Vienlaikus PTAC informē, ka arī citās lietās šādus noteikumus ir atzinis par netaisnīgu līguma noteikumu, izdodot attiecīgu administratīvo aktu.

Papildus PTAC vēlas norādīt arī uz doktrīnā izteikto profesora K.Torgāna viedokli, ka: „*ļaujot bez ceremonijām patērētājam uzspiest vienu šķīrējtiesnesi un ar to viņam atņemot iespēju uz lietas izskatīšanu tiesā, tiek pārkāpts Patērētāju tiesību aizsardzības likums*” (K. Torgāns. *Šķīrējtiesas Latvijā: vajadzīgas radikālas pārmaiņas*. Jurista Vārds, 11.01.2005.). K. Torgāns skaidrojis, ka šķīrējtiesas process

galvenokārt ir domāts strīdu izskatīšanai starp komersantiem, kas noteikts arī UNCITRAL noteikumos (United Nation Commission On International Trade Rule, Arbitration rules, General Assembly Resolution 31/98), kas pārņemti daudzu Latvijas šķīrējtiesu reglamentos.

Nemot vērā iepriekš minētos argumentus, *PTAC* norāda, ka šķīrējtiesas klauzula šādā redakcijā – „*Visus strīdus un domstarpības Puses risinās savstarpēju pārrunu ceļā, bet ja risinājums netiek panākts, tad jebkurš strīds, domstarpība vai prasība, kas izriet no šī Līguma, skar to vai tā izpildi, pārkāpšanu, izbeigšanu vai spēkā neesamību tiks izskatīts pēc prasītāja izvēles LR tiesā vai Baltijas Starptautiskajā Šķīrējtiesā (Ģertrūdes iela 7, Rīga), saskaņā ar šīs šķīrējtiesas reglamentu un Latvijas Republikas likumiem, viena šķīrējtiesneša sastāvā, latviešu valodā*” - nostāda patērētāju savu tiesību aizsardzībai neizdevīgā stāvoklī un saskaņā ar *PTAL* 6.panta trešās daļas 1. un 7.punkta noteikumiem (kontekstā ar *PTAL* 5.panta otrās daļas 5.punkta noteikumiem) uzskatāms par netaisnīgu līguma noteikumu.

7. Attiecībā uz *Līguma* 17g apakšpunktu, kas paredz, ka „*Puses apliecina, ka šī Līguma noteikumi satur pilnīgu un savstarpēji apspriestu Pušu vienošanos*”, *PTAC* norāda, ka šāda atruna pati par sevi nav vēl pierādījums tam, ka līguma noteikumi ir tikuši savstarpēji apspriesti ar patērētāju. No *PTAL* 6.panta piektās daļas noteikumiem izriet, ka līguma noteikums vienmēr ir uzskatāms par savstarpēji neapspriestu, ja līgums sastādīts iepriekš un patērētājam nav bijis iespējams ietekmēt attiecīgā līguma noteikumus. Turklāt *PTAL* 6.panta sestā daļa nosaka, ka, ja ir apspriesti līguma atsevišķi noteikumi vai atsevišķu noteikumu attiecīgi aspekti, tad nevar uzskatīt, ka savstarpēji apspriesti ir arī pārējie līguma noteikumi. Atbilstoši *PTAL* 6.panta septītās daļas noteikumiem pierādīšanas pienākums par līguma noteikumu savstarpēju apspriešanu ar patērētāju ir uzlikts ražotajam, pārdevējam vai pakalpojuma sniedzējam. Tādējādi *PTAC* norāda, ka neatkarīgi no *Līguma* 17g apakšpunktā noteiktā, domstarpību gadījumā par to, vai attiecīgais līguma noteikums ir ticis apspriests ar patērētāju, SIA „Skābardis” tas ir jāpierāda, pretējā gadījumā šāda 17g apakšpunktā noteiktajai atrunai par līguma noteikumu apspriešanu ir tikai deklaratīva nozīme.

Nemot vērā augstāk minēto un pamatojoties uz *Patērētāju tiesību aizsardzības likuma* 3.panta 2.punktu, 5.panta otrās daļas 5.punktu, 6.panta trešās daļas 1. un 7.punktu, 6.panta piekto daļu, 6.panta sesto daļu, 6.panta septīto daļu, 25.panta ceturtais daļas 6.punktu, 25.panta astotās daļas 1.punktu, *PTAC* **uzdod:**

- 1) SIA „Skābardis” pārtraukt pildīt ar patērētājiem noslēgtajos līgumos tāda paša satura līguma noteikumus kā *Līguma* 17c apakšpunkta noteikums, kas paredz, ka: „... *Starptautiskajā Eiropas šķīrējtiesā, Rīgā, saskaņā ar šīs šķīrējtiesas reglamentu un Latvijas Republikas likumiem, viena šķīrējtiesneša sastāvā, latviešu valodā...*” (ja šāds līguma noteikums nav ticis savstarpēji apspriests ar patērētāju).
- 2) **mēneša laikā no lēmuma spēkā stāšanās dienas** SIA „Skābardis” grozīt patērētājiem piedāvātajos līguma projektos tāda paša satura līguma noteikumu kā *Līguma* 17c apakšpunkta noteikums, kas paredz, ka: „... *Starptautiskajā Eiropas šķīrējtiesā, Rīgā, saskaņā ar šīs šķīrējtiesas reglamentu un Latvijas Republikas likumiem, viena šķīrējtiesneša sastāvā, latviešu valodā...*”.

- 3) SIA „Skābardis” sniegt informāciju *PTAC* par administratīvā akta izpildi pirms administratīvā akta lemjošās daļas 2.punktā noteiktā izpildes termiņa beigām atbilstoši *PTAL* 25.panta desmitās daļas noteikumiem (tai skaitā, iesniedzot pārstrādātos līgumu projektus).

Saskaņā ar *Administratīvā procesa likuma* 70.panta pirmo daļu, 76.panta pirmo daļu un otro daļu, 79.panta pirmo daļu un *Patērētāju tiesību aizsardzības likuma* 25.panta pirmo daļu šo administratīvo aktu adresāti var apstrīdēt Latvijas Republikas Ekonomikas ministrijā viena mēneša laikā kopš tā paziņošanas adresātiem, iesniedzot iesniegumu Patērētāju tiesību aizsardzības centrā, Rīgā, Kr. Valdemāra ielā 157, LV – 1013.

Direktore
(zīmogs)

(paraksts)

B. Vītoļņa

IZRAKSTS PAREIZS